

Samlaren

Tidskrift för forskning om
svensk och annan nordisk litteratur

Årgång 143 2022

I distribution:

Eddy.se

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Berkeley: Linda H. Rugg

Berlin: Stefanie von Schnurbein

Göteborg: Åsa Arping

Köpenhamn: Johnny Kondrup

Lund: Torbjörn Forslid

München: Joachim Schiedermaier

Oslo: Elisabeth Oxfeldt

Stockholm: Anna Albrektson, Thomas Götselius

Tartu: Daniel Sävborg

Umeå: Maria Jönsson

Uppsala: Torsten Pettersson

Zürich: Klaus Müller-Wille

Åbo: Claes Ahlund

Redaktörer: Niclas Johansson (uppsatser) och Karl Berglund (recensioner)

Biträdande redaktör: Marcus Axelsson

Inlagans typografi: Anders Svedin

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word till info@svelitt.se. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapets hemsida innan du skickar in. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 15 juni 2023 och för recensioner 1 september 2023. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <http://www.svelitt.se/samlaren/index.html>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978–91–87666–42–1

ISSN 0348–6133

Printed in Lithuania by
Balto print, Vilnius 2023

Studien uppehåller sig vidare vid hur Vargskinnets ifrågasätter inarbetade bilder av kvinnor och män. Maktperspektiven tas upp i kapitel VI som lyfter fram svitens fokus på hur strukturer av tvång och underordning förs vidare mellan generationer samt alternativa synsätt och värderingar. Här utvidgas analyser från tidigare forskning om betydelsen av intertextuella förbindelser och om kritiken av kvinnobilder, och avhandlingen tillför perspektiv på romanernas maktgranskning. De stöper om metaforer och myter i omkastningar av könsrelaterade maktordningar. Kampen om rummet förs av både män och kvinnor; Myrten tar makten över sitt liv men tvingar samtidigt sin man att underordna sig. Verklig förändring kräver ett helt nytt förhållnings-sätt som inbegriper gränsöverskridande och kontrollförlust, något som enligt avhandlingen provas genom Anands och Ingefrids gestalter.

Anna-Karin Jonassons ambitiösa doktorsavhandling kastar nytt ljus över Kerstin Ekmans författarskap och prövar vägar i forskningsområdet kring gränser och överskridanden. Den aktualiserar författarskapets särpräglade rörlighet mellan entiteter där historien ofta velat markera starka skiljelinjer: mellan människa och det icke-mänskliga, mellan könen, mellan människa och natur. Det träder fram med hjälp av teoretiska redskap och i den observanta textanalysen. Ibland ligger slutsatserna nära tidigare forskning, men avhandlingen närmar sig också tematiken från nya håll och argumenterar självständigt för sina resultat. Undersökningen av hur språket framträder som både gränssättande och gränsupplösande är en komplicerad historia och bitvis blir slutsatserna abstrakta och tappar kontakt med det specifika i romantrilogins berättelse och livsvärld. Avhandlingen brister vidare i tydlighet när det gäller sammanfattningen av resultaten – det är helt enkelt inte lätt att finna en konkret summering, vilket delvis kan förklaras med valet av metod. Men genom sin uppmärksamma blick på Ekmans komplexa textvärld inbjuder Jonasson till fortsatt utforskning, dels genom övergripande resonemang om författarskapet och dess plats i den moderna romanlitteraturen, dels genom att föra teoretiska diskussioner som även har relevans för andra texter och litterära sammanhang. I välgrundade analyser – med höjdpunkt i kapitel V – bidrar hon med insikter om en mångtydig och mångskiktad problematik i verken, såväl ideologiskt som estetiskt.

En viktig tematik gäller det mänskliga konfliktskapandet. Jonasson avslutar: ”Även om de större

konflikterna i Europa framkallar vissa mindre sammandrabbningar långt ifrån maktens centrum, pekar Ekman på problematiska mekanismer i människans sätt att förhålla sig till omgivningen. Det är möjligt att se både *Gör mig levande igen* och *Varg-skinnet* som skildringar av hur just *inomkulturella* skillnader utlöser konflikter, vilket gör dem högst aktuella och intressanta” (189).

En slutsats är att sviten med tyngdpunkt i den avslutande *Skraplotter* radikalt pekar ut ”en annan möjlig samhällsordning, empatisk och icke-hierarkisk” (188). Det understryker romansvitens aktualitet och brännande närvaro i en tid av posthumanistiska och postkapitalistiska granskningar.

Anna Williams

Peter Kostenniemi, *Hemsökt barndom. Bilder av barnet i gotisk barnlitteratur*. Makadam. Stockholm 2022.

Voksne formidlere har ikke altid udtrykt begejstring for overnaturlige fortællinger for børn: Helt tilbage i 1700-tallet blev børn f.eks. i aviser udgivet for dem kraftig advaret mod at læse fortællinger om trolde, hekse, feer og sylfider. Voksnes bekymring for, at sådanne fortællinger kan skræmme børn, eller skade deres etablering af en stærk og sund skelnen mellem virkelighed og fiktion, er relativt stabil gennem børnelitteraturens historie. Børnenes interesse for genren har imidlertid været tilsvarende konstant. Også i den seneste danske læsevaneundersøgelse er ”gyser-, spøgelses- og horrorhistorier” blandt de adspurgte børns foretrukne genrer (Reinholdt Hansen et al. 2022, 70). Ét argument for at levere forskningsbaseret viden om sådanne tekster er således, at de i høj grad bliver lystlæst af nordiske børn i deres fritid. Peter Kostenniemis afhandling *Hemsökt barndom. Bilder av barnet i gotisk barnlitteratur* viser imidlertid, at der er mindst to andre argumenter for at interessere sig for gotiske tekster for børn: For det første at man som læser her møder en overraskende og tankevækkende blanding af spænding, humor, samfundskritik og sproglig opfindsomhed; for det andet at teksterne gennem motiver, stiltræk og oversættelser afspejler en høj grad af udveksling mellem de nordiske lande.

Genstandsfeltet i Kostenniemis afhandling er en række danske, svenske og norske tekster skrevet fra 1997 og 2018, der er udgivet som børnelitteratur for børn i alderen ca. 9–12 år. Der er naturligt

nok en lille overvægt af svenske værker: noveller af Dan Højer udgivet 1997–2011 og romaner af Ingerlin Angerborn (*För alltid ...*, 2009), Katarina Genar (*Den magiska Kappan*, 2012 og *Röda spår*, 2014), Magnus Nordin (*Varelserna*, 2013–2018) og Märten Melin (*Förvandlad*, 2011). De norske eksempler er Hilde Hagerups *Spøkelsene på Frostøy* (2011), Ingunn Aamodts *Dukken* (2010) og *Dukkens rette eier* (2017), og endelig er de danske værker Mette Finderups: *Det (d)øde hus på Egevej* (2017), Benni Bødkers *Zombie City* (2013–14) og Jesper Wung-Sungs *ZAM* (2015). Det fælles omdrejningspunkt er teksternes gotiske elementer, men herudover strækker de sig vidt i omfang og karakter: Fra relativt lange romaner til illustrerede læsningsbøger og fra spøgelseshistorier over værker blot med elementer af uhygge, til zombieapokalyper og humoristiske beskrivelser af skræmmende metamorfoser i kostskoleregi. Langt størstedelen af teksterne var nye for denne læser, men læsningen var en øjenåbner: Her får man virkelig mulighed for at udvide sin forestillingsevne, sin litterære horisont og sin forståelse for kombinationer af humor, det groteske og samfundskritik, hvis man vel at mærke er i stand til at etablere en markant "suspension of disbelief".

Afhandlingens formål angives at være "att närmar undersöka hur gotikens förvärgda lins riktas mot barndom som konstruktion i 2000-tallets Skandinavien", og der stilles dette overordnede forskningsspørgsmål: "Vilka bilder av barnet gestaltas i de gotiska texterna och hur relaterar detta till samtidens syn på barnet?" (12–13). Fokus i afhandlingen er altså denne form for børnelitteraturs repræsentation af barndom og samfund og interaktioner mellem de to instanser. Dermed fastholder afhandlingen næranalysen som grundlæggende metode, men lægger sig samtidig også op ad aktuelle litteratursociologiske interesser for at gentænke forholdet mellem børnelitteraturens og samfundets udvikling. Denne tendens kan ses som værende i forlængelse af 1970-tallets samfundskritiske børnelitteraturforskning, jf. også de tekster, der udkom omkring 50 års-dagen for 1968, herunder et særnummer af forskningstidsskriftet *Barnboken*.

Afhandlingen er opbygget, så en kort introduktion efterfølges af kapitlet "Gotik og barndom", der redegør for genren i skandinavisk børnelitteratur fra ca. 1960 og for genrens forbindelser til skiftende barndomsopfattelser, særligt forestillingen om det kompetente barn. Herefter følger 9 kapitler, der organiseres tematisk, således at kapitlerne 1–6 har fokus på "frihed, agens og kompetens" og 7–9 på

"styring og selvstyring", hvorefter konklusion, noter, resume, litteraturliste og registre afslutter afhandlingen. Den indledes altså ikke med et omfattende teoretisk afsnit, hvilket ville være det typiske i en dansk sammenhæng – i stedet flettes anvendt teori og begreber i høj grad løbende ind i de analytiske kapitler.

Overordnet henter afhandlingen sit teoretiske grundlag i en kombination af samfundsteori, genre-teori og teorier og begreber om barndom og identitetsdannelse. Beskrivelserne af det senmoderne samfund hentes primært hos sociologerne Zygmunt Baumann, Anthony Giddens og Ulrick Beck og disses samfundsanalyser og -modeller. Analysen af værkernes repræsentationer af barndom udfoldes gennem begrebsstyrede tekstanalyser, der informeres gennem kombinationen af flere forskellige vidensfelter, herunder mentalitetshistorikeren Michel Foucaults begreber "diskursiva formationer", "selvteknologier" og "makteknologier". "Selvteknologier" anvendes med henblik på at analysere de strategier, som også børn og barnekarakterer i fiktion anvender for at tilpasse sig normer i et givet samfund, mens "makteknologier" anvendes til at analysere og diskutere måder, hvorpå samfundet og dets institutioner forsøger at disciplinere også børn. Fra det interdisciplinære forskningsfelt childhood studies hentes definitioner af begrebet 'agens', der spiller en central rolle i afhandlingen. I forlængelse heraf diskuteres i nogen grad begrebet "det kompetente barn". Centralt i afhandlingen står også overordnet set den del af genre-teorien, der ikke søger efter 'essentielle' genretræk ved værker, men bl.a. med Derrida undersøger værkers mulige deltagelse i genrer, i dette tilfælde også subgenrer som "happy gothic", "horror gothic" og "zombieromaner". Overordnet set er der altså tale om en afhandling, der både har et blik for litteratur som sprogkunst og som artefakter, der reflekterer over, hvad det vil sige at være menneske i vor tids samfund.

Et centralt omdrejningspunkt i afhandlingen er undersøgelsen af, hvordan værkerne deltager i den gotiske genre, og hvad der kendetegner denne. I indledningen peger Peter Kostenniemi på tre parametre som diskuteres med inspiration fra en række gotikforskere: For det første udspiller gotisk litteratur sig mellem "en naturlig ordening" og en "gotisk avgrund". Den naturlige orden finder sted i den rationelle verden, mens den gotiske afgrund omfatter det "irrationella och det övernaturliga som gör intrång i en naturlig ordening" (15). For det andet

henviser Kostenniemi til Chris Baldics definition af den såkaldte ”gotiske kronotop”, den måde, hvorpå gotiske fortællinger fremstiller tid og sted. Nærmere betegnet dækker det dels over, at noget overnaturligt knyttet til fortiden trænger ind i fortællingens nutid, dels er knyttet til specifikke afgrænsede steder, som borgen, skolen, huset. For det tredje ønsker Kostenniemi at nuancere tidligere forsknings beskrivelse af gotik som en genre, der primært tilstræber, at læseren oplever ”terror or horror”, fragmentering og forfald. Det skyldes, at afhandlingens skandinaviske romaner fremskriver både destruktive og konstruktive elementer, således at barnets møde med det overnaturlige kan være både skræmmende og truende men også ”bemyndigende og emancipatorisk” (17).

Eksempler på analytiske spørgsmål der stilles i forlængelse af teori- og begrebsapparat er i kapitel 5 i forhold til Mette Finderups og Katarina Genars romaner: ”Hur gestaltas mötet mellan protagonisten och den gotiska avgrunden? Hur förhåller sig protagonisterna till de etiska vägval som mötet möjliggör och vilka konsekvenser får det för dem och för andra? Hur bearbetas därigenom moralisk normer och föreställningar om barnet som moralisk aktör?” (103). Parallelt hermed stilles i kapitel 9 disse spørgsmål til Jesper Wung-Sungs roman *Zam*: ”Hur gestaltas Zams subjektbildning och framför allt hans självteknologier? Hur samspelar hans styrning av sig själv med samhällliga normer i romanen? Hur problematiseras föreställningar om individuell frihet och gemenskap i en högmoderns kontext?” (186).

På baggrund af analyserne konkluderer afhandlingen, at teksteksemplerne udfordrer opfattelser af klare skel mellem kompetence og inkompetence i beskrivelser af barndom i det højmoderne: ”Det vetande barnet, det kompetenta barnet och det inkompetenta barnet gestaltas på olika sätt i avhandlingens primärmaterial, men genomgående kliver barnet fram som en aktör med ett visst mått av frihet” (211). Beskrivelser af både barne- og voksenkarakterer fører dog ikke altid til stigende frihed, agens eller kompetens, men i mange tilfælde tilbage til status quo og sætter dermed spørgsmålstegn ved gængse forestillinger om børnelitteratur som udviklingsfortællinger. Det kompetente barn karakteriseres gennem børn, der inkarnerer refleksion, fleksibilitet og tilpasning, mens inkompetente barnekarakterer fastholder en tro på strukturers stabilitet. Kostenniemi spidsformulerer variationer således, at børns agens nogle gange leder til ”välgång och ömsom til undergång” (212). Der-

med ligger afhandlingen sig eksplicit i forlængelse af beskrivelser hos den amerikanske litteraturforsker Marah Gubar, der peger på individets udvikling som ”an ongoing process that involves losses as well as gains” (Gubar citeret, 213) og på variationer i magtbalancer mellem børn og voksne. Endelig konkluderer afhandlingen i forhold til romanernes beskrivelser af forholdet mellem individ og samfund, at ”omstillingsparathed”, for nu at bruge et dansk ord, bliver en vigtig kompetence for barnet/individet i det senmoderne, også når det gælder etik eller moral. Prisen for at gøre ”det rette” kan blive høj, og der sættes spørgsmålstegn ved, hvad det rette er: ”Hvad händer om det ’rätta’ visar sig ha varit fel från början”? (214) Forestillinger om frihed og agens fremstår ligeledes ambivalente: Forholdet mellem indre styring (sjælvteknologier) og ydre styring (maktteknologier) bliver komplekst – og troen på (velfærds)staten som garant for orden såvel som en længsel tilbage til fortidig orden problematiseres. Samlet set peger Kostenniemis afhandling på en høj grad af ambivalens i repræsentationer af barnet i skandinavisk gotik for børn og unge.

Et af de elementer, man overordnet kan diskutere ved afhandlingen, er dens måde at være afhandling på. En afhandlings opgave er blandt meget andet at skabe et teoretisk og begrebsmæssigt fundament for analyser. I dette tilfælde er de indledende teoretiske og begrebsafklarende afsnit i 1. kapitel s. 12–33 ganske kortfattede, før redegørelser og begrebsafklaringer løbende flettes ind i analyser. Dette greb kan umiddelbart gøre afhandlingen meget læsevenlig, også for den ikke-akademiske læser. Man føres trinvis ind i mere detaljerede diskussioner, men denne fremgangsmåde gør også, at man som læser møder afhandlingens værker og analyser med en relativt begrænset udfoldning af, hvad grundlæggende begreber og teoridannelser dækker over. Denne læser ville nok have foretrukket grundigere indledende gennemgange fx af Baumann og Foucault og en mere systematisk gennemgang af begreber som agens og ”det kompetente barn”. Eller som et mindstemål en annoncering af, i hvilke sammenhæng hvilke begreber og teoretikere ville blive udfoldet, og hvorfor det er valgt løbende at udfolde og diskutere dem.

Centrale begreber, fx ”det kompetente barn”, som fylder meget i analysen, burde i min optik også have været viet en grundigere indledningsvis udfoldelse. Vi skal helt frem til side 91 før definitioner på begrebet for alvor diskuteres uden for de litterære tekster. Her henvises til Brembeck, Johansson og

Kampmanns introduktion til antologien *Beyond the Compliant Child* fra 2004, hvor de specifikt diskuterer det kompetente barn i nordisk sammenhæng. Disse forfattere fremhæver bl.a. kravet om selvrefleksion og selvstændighed, som også bringes i spil afhandlingens analyser, fx også i en yderst interessant diskussion af ikke-agentiske karakterer. Men selvom også nyere teoretiske diskussioner af handlekraftige børn, fx Clementine Beauvais' begreb "the mighty child" bringes i spil, så bliver "det kompetente barn" det hyppigst anvendte begreb, og Kampmann, Johansson og Brembecks definition overtages tilsyneladende ukritisk. Man kunne hævde, at det ikke er uproblematisk i denne sammenhæng at tage udgangspunkt i et begreb, der knytter sig til en kompetencetænkning, som i sig selv retter fokus mod et individ, der forventes at erhverve sig visse kompetencer for at kvalificere sig i konkurrencefundet. Afhandlingens analyser fremskriver desuden på spændende vis mange variationer af, hvordan karakterer handler, foretager valg etc., og hvor varierede deres kompetencer er, hvilket får anvendelsen af "det kompetente barn" i bestemt form til at fremstå som en snæver betegnelse. Desuden er det svært at forstå, hvorfor Jesper Juuls bog *Dit kompetente barn* (1995), som fik meget stor udbredelse på tværs af de nordiske lande, ikke nævnes i denne sammenhæng. Selv om Juuls bog retter sig mod et bredt publikum og ikke er en forskningsudgivelse, blev forfatterens brug af termen til at beskrive børn og relationen barn-voksen så betydningfuld, at det virker underligt ikke at nævne den også i denne sammenhæng.

Et andet element af afhandlingen, der giver lyst til diskussion, er dens brede tilgang til genre og særligt begrebet "den gotiske afgrund". Udgangspunktet for Kostenniemi er at "stipulera en genredimension som förenar avhandlingens empiriska material men samtidigt tillvaratar den variation som texterna uppvisar sinsemellan" (15). Den brede tilgang medfører, at det bliver muligt at inkludere genrer som horror gothic, happy gothic og zombielitteratur og give plads til den førnævnte bredde af tekster fra noveller over romaner og illustrerede letlæsningsbøger. En stor fordel ved denne tilgang er, at læsninger af tekster, der ikke normalt læses sammen, bringes i spil, og det er meget inspirerende. Teksterne er udvalgt, fordi de bearbejder 2000-tallets "barndomsdiskursiva vetanderegimer", men man kunne godt spørge lidt polemisk, om der findes gotiske fortællinger, der ikke på en eller anden måde gør dette? Det er både forståeligt

og rimeligt med denne åbne tilgang, som forplanter sig til læseren, men jeg synes samtidig, at det ville have været konstruktivt med indledningsvise overvejelser af, hvad det betyder for afhandlingen, at dens materiale derfor bliver relativt heterogent. Styrken ved denne tilgang til udvælgelse af korpus er, at Kostenniemi analyser gør opmærksom på det overraskende subversive og kritiske i tilsyneladende primært "underholdende" og "letlæste" tekster, men tilgangen er også en lille svaghed i forhold til helhedsindtrykket af teksterne, idet teksternes stilistiske træk, eller deres literaritet, kun diskuteres i begrænset omfang. De store forskelle mellem måden hvorpå fx *Zam* og *Den røde kappen* fremtræder som sproglige artefakter berøres ikke. I min optik kunne en diskussion af teksternes literaritet med udbytte have været integreret i en diskussion af potentielt kompetente implicite litteraturlæsere.

En anden bredde fremtræder i anvendelsen af begrebet "den gotiske afgrund". Her henviser Kostenniemi også til begrebsanvendelsen hos William P. Day og skriver, at det her dækker over "det irrationella och det övernaturliga som gör intrång i en naturlig ordning" (15). Eftersom begrebet bringes i spil i næsten alle analyserne på overordentlig forskellig vis, ender man som læser med at spørge sig selv, om alt, der er overnaturligt, alle former for overnaturlighed, kan betegnes som en gotisk afgrund? Med alle de forskellige former for uhygge, der bringes i spil i analyserne, kan man ikke undgå at ønske sig i det mindste en diskussion af nuancerne inden for dette felt.

Et centralt ærinde for afhandlingen er at undersøge samspillet mellem samfundsbeskrivelser og barndomsopfattelser i den ydre virkelighed og romanernes forsøg på at fremskrive alternativer. Afhandlingen konkluderer, at der fx ikke er tale om, at romanerne foregiver at spejle samfundet 1:1, men snarere at de gotiske romaner bliver et "vrångspegel" (218). Ikke desto mindre kan man ikke som læser lade være med at overveje, om ikke også nyere samfundsbeskrivelser end de anvendte (primært Baumann og Giddens) kunne have været relevante. Begge beskrev de senmoderne samfund, der fordrede fleksible, selvstændige og reflekterede individer, og endskønt det ser ud til at være relevant i forhold til de gotiske fortællinger i afhandlingen, kan det undre, at nyere beskrivelser af forhold mellem individ og samfund ikke er bragt i spil. I afhandlingens indledning og afslutning nævnes Shosana Zuboff, måske som en antydning af at sådanne overvejelser også har strejft forfatteren.

Et væsentlig bidrag i afhandlingen er diskussionen af barndomsopfattelser inden for genren og i den forbindelse særligt begrebet agens. Termen nævnes først kortfattet indledningsvist, som et udtryk, der forskyder vægten fra synet på barnet som et ufuldendt individ i udvikling til med David Oswells ord at være "actors, authors, authorities, agents" (14). I forbindelse med den første gruppe analyser vendes der tilbage til Oswells definition og mere specifikt til, at Oswell betragter "agens en form af samverkan, bortom ett individcentrerat bemyndigande, beroende av en infrastruktur där barnets agerande är del av föränderliga nätverk" (65). Agens knyttes her i mindre grad til individet og i lige så høj grad til samarbejder og interaktioner. Man kan dog hævde, at afhandlingens analyser i relativt høj grad alligevel fokuserer på enkeltindivider og deres handlinger og valg og dermed i ret høj grad lægger sig op ad den tidlige forståelse af agens, som fx Allison og Adrian James bragte frem, inden for det, der er blevet kaldt "The new sociology of childhood". De seneste år har flere antologier inden for childhood studies i stigende grad diskuteret 'relational agency', og afhandlingen fremviser da også fx i analysen af Aarmodt og Højers tekster en eksplicit bevidsthed om agens som et kontekstberoende og knyttet til relationer.

Ovenfor har jeg peget på elementer af afhandlingen, hvor man kunne ønske sig en højere grad af begrebsmæssig nuancering og præcision. Det bør på ingen måde skygges for, at den overordnede oplevelse ved at læse afhandlingen var, at man i høj grad blev fagligt beriget. Brugen af Foucaults begreber i analyser af forholdet mellem individ og samfund er fx ikke, så vidt jeg ved, blevet bragt i spil i forhold til børnelitteratur i nordiske afhandlinger, og det gøres yderst interessant og læseværdigt. Det gælder også afhandlingen som helhed, at den fremstår meget, meget velskrevet, nysgerrig, grundig og – hvilket ikke er almindeligt for ph.d.-afhandlinger – slet og ret morsom. De ovenstående påpegninger af elementer og valg, man kan diskutere, afspejler også, at mange af afhandlingens spørgsmål, herunder diskussioner af dannelsesprocesser og samfundskritik, slet og ret virker engagerende på læseren. Man spørger fx sig selv ved endt læsning, om teksternes relativt blide samfundskritik (herunder fortællinger, der dels peger på, at individets tilpasning og fleksibilitet er nødvendig, dels på, at der kun i yderst få tilfælde ikke er et samfund som individet kan finde sin plads i) kunne hænge sammen med, at tabuet over alle i børnelitteratur ville være, at der ikke er var noget fællesskab at danne til?

Læst i sin helhed fremstår Peter Kostenniemi's afhandling gennemarbejdet, velskrevet og informationsmættet. Den sætter et materiale i spil, som forskningen i meget begrænset omfang hidtil har vist interesse for. En væsentlig styrke er en systematisk og grundig inddragelse af Foucaults begrebsapparat, der fremstår som højst relevant i grundige analyser af karakterers udvikling eller mangel på samme. Det begrebsapparat, der her bringes i spil, og den sociologiske ramme som teksterne sættes ind i, peger på nye, relevante måder at forholde sig til beskrivelser af identitetsdannelse og forholdet mellem litteratur og samfund i børnelitteratur og børnelitteraturforskning. Afhandlingen som helhed er præget af meget stor ordentlighed, faglig nysgerrig og sprogligt overskud. Den vækker til eftertanke og diskussion og inspirerer til videre arbejde i forlængelse af afhandlingens resultater og er dermed et væsentligt bidrag til børnelitteraturforskningen i Norden.

Nina Christensen

Tomi Riitamaa, *Isolerat och övergivet nationsfragment, hänsynslöst ihjältiget? Studier i den finlands-svenska litteraturens position och predikament i Sverige*. Nordica Helsingiensia 58. Finskugriska och nordiska avdelningen, Helsingfors universitet. Helsingfors 2021.

Året 2022 kommer att ingå i Europas historia som året då ett krig började och Sverige slutade föra en neutralitetspolitik efter nästan 200 år. Tillsammans med Finland ansökte Sverige om tillträde till NATO. Bilden av två kvinnor, Sveriges statsminister Magdalena Andersson och Sanna Marin, Finlands statsminister, som förklarade att de inte utan varandra skulle ansöka om NATO-medlemskap väckte förundran. I Europa är det bland allmänheten inte så känt att detta gemensamma beslut kanske inte är så märkligt om man har kännedom om Sveriges och Finlands gemensamma historia. Finland var länge en del av Sverige och det svenska kungariket betraktade landet i öst, Ryssland, som en farlig fiende. 1809 förlorade Sverige kriget mot Ryssland och Finland blev ett storfurstedöme i tsarens stora rike. 1917 utbröt den ryska revolutionen och Finland utnyttjade tillfället och blev en självständig stat. Under 1900-talet skulle Finland och Sverige fortsätta att vara två nationer, tidigare kallad "rikshalvorna", som samarbetade på